

موسیقی و غنا

موسیقی و غنا

تعریف غنا:

صدای انسان را در صورتی که مناسب مجالس لهو و گناه باشد، غنا گویند.

احکام غنا

- غنا حرام است چه خواننده زن باشد یا مرد؛ چه تحریک آمیز باشد یا نباشد؛ چه همراه موسیقی باشد یا نباشد؛ چه زن برای شوهرش بخواند یا نه.

- تمام احکامی که برای موسیقی ذکر شد، عیناً در مورد غنا صادق است و فرقی بین مجلس عروسی و غیر آن نیست.

- مداحی زن در جائی که می داند نامحرم صدای او را می شنود، اگر موجب جلب توجه و تهییج نامحرم و یا مفسده دیگری گردد، حرام است.

- غنا در قرآن، مرثیه، مداحی، اذان و غیره حرام است؛ اما با صدای زیبا خواندن ایرادی ندارد.

- اقدام بزرگترها در گذاشتن نوار موسیقی حرام و غنا برای اطفال، حرام است؛ و تکلیف شرعی والدین، کوشش در آشنا کردن اطفال پیش از بلوغ بر موازین شرعی است؛ و حرام است به عذر این که بچه تکلیف ندارد، او را در ارتکاب هر عملی آزاد بگذارند.

احکام موسیقی

- حلال

حرام، مناسب مجالس لهو و لعب باشد، و به سبب ویژگی هایی که دارد انسان را از خدای متعال و فضائل اخلاقی دور نموده و به سمت بی بندوباری و گناه سوق دهد، و یا ترس وقوع در گناه ایجاد شود.

نکاتی در مورد موسیقی حرام و تشخیص آن

- کلاسیک یا غیرکلاسیک بودن، سنتی یا غیر سنتی بودن موسیقی، تأثیری در حرام یا حلال بودن موسیقی ندارد.
- در حرمت و حلیت وسیله تولید آن ملاک نمی باشد، بلکه موسیقی تولید شده ملاک است.
- تجویز موسیقی در قالب نوار کاست یا سی دی توسط هیچ مؤسسه یا نهادی، مجوز شرعی گوش دادن به آن موسیقی و یا حلال بودن آن نمی شود، بلکه معیار تشخیص خود مکلف است.
- پخش موسیقی از رادیو و تلویزیون به تنهایی دلیل بر حلال بودن آن موسیقی نیست.
- گاهی شخصیت نوازنده یا کلام همراه آهنگ یا مکان و سایر شرائط در لهوی و حرام بودن موسیقی تأثیرگذارند، و مثلاً ممکن است برخی موارد فوق در کنار موسیقی موجب ایجاد فساد و سوق به سمت گناه گردد.
- تهییج شهوانی نبودن موسیقی و یا حزن آمیز بودن آن، موجب حلال شدن موسیقی نمی گردد.
- موسیقی حرام، حرمتش ارتباطی با در خفاء یا علنی بودن آن ندارد.
- اگر عرفاً موسیقی، مناسب با مجالس لهو و لعب و عیش و نوش داشته باشد، اگر چه در شنونده، ظاهراً تأثیری ندارد، و او را به سمت شهوترانی یا گناه سوق نمی دهد، این موسیقی حرام است.
- در حرام بودن موسیقی، تولید کننده یا نوازنده ی آن، چه مسلمان یا غیرمسلمان باشد، چه غربی باشد چه شرقی، تأثیری نخواهد داشت.

احکام موسیقی

تولید، تکثیر، گوش دادن به موسیقی

- تولید، نواختن، تکثیر و گوش دادن به موسیقی نوع حرام، حرام می باشد؛ و درآمد حاصل از آن نیز حرام است.

تولید، تکثیر، و معامله آلات موسیقی

- تولید و استفاده و معامله آلات موسیقی که عرفاً استفاده حلال عقلائی دارد، اگر به قصد استفاده حرام نباشد، جایز است.

- اگر موسیقی حرام به گوش برسد، اما انسان با توجه و اختیار گوش ندهد، اشکالی ندارد.

- اگر در حرام بودن موسیقی (پس از شناخت ملاکهای آن) شک کردیم، گوش دادن و تولید آن جایز است، ولی ترویج موسیقی با اهداف عالی نظام اسلامی سازگار نیست.

- نواختن موسیقی حلال (مثل سرودهای انقلابی) در مسجد (یا سایر مکانهای مقدس)، اگر موجب هتک حرمت به مسجد و مقدسات نشود، و به علاوه مزاحمتی برای نمازگزاران ایجاد نکند، جایز است.

- اگر پس از مشورت با پزشک امین و متخصص، یقین شود که تنها راه درمان مریضی، موسیقی از نوع حرام است، به مقدار ضرورت برای معالجه استفاده از آن جایز است.

موسیقی و نهی از منکر

- در صورتی نهی از منکر واجب است که مطمئن شویم تولید کننده یا شنونده موسیقی آن را از نوع حرام تشخیص داده، ولی با این وجود این حرام را مرتکب می شود.

توجه:

•
در مورد فوق اگر به نظر خودمان موسیقی از نوع حرام است، نباید به آن گوش دهیم، اگر چه نهی از منکر بر ما واجب نباشد، چون در نظر ما موسیقی از نوع حرام است.

موسیقی حلال و حرام

س ۴۳. ملاک تمییز موسیقی حلال از حرام چیست؟ و آیا موسیقی کلاسیک حلال است؟ بسیار مناسب است که معیار آن را بیان فرمایید

ج. هر موسیقی که به نظر عرف موسیقی لهوی مصلّ عن سبیل الله که مناسب با مجالس عیش و نوش است باشد، موسیقی حرام محسوب می شود؛ و فرقی نمی کند که موسیقی کلاسیک باشد یا غیر کلاسیک. تشخیص موضوع هم موکول به نظر عرفی مکلف است؛ و اگر موسیقی این گونه نباشد، به خودی خود اشکال ندارد.

موسیقی مجاز

س ۴۴. گوش دادن به نوارهایی که توسط سازمان تبلیغات اسلامی و یا مؤسسه اسلامی دیگر مجاز اعلام شده اند، چه حکمی دارد؟ و استفاده از آلات موسیقی مثل کمان، ویولون و نی چه حکمی دارد؟

ج. جواز گوش دادن به نوارها منوط به تشخیص خود مکلف است، که اگر تشخیص دهد مشتمل بر غنا و موسیقی لهوی مصلّ عن سبیل الله و مناسب با مجالس عیش و نوش و خوش گذرانی و همچنین مطالب باطل نیست، گوش دادن به آن اشکال ندارد. بنا بر این تجویز آن توسط سازمان تبلیغات اسلامی و یا هر مؤسسه اسلامی دیگر به تنهایی دلیل شرعی برای مباح بودن آن نیست، و به کارگیری آلات موسیقی در موسیقی لهوی مناسب با مجالس لهو و گناه جایز نمی باشد، ولی استفاده حلال از آن ها برای اهداف عقلایی اشکال ندارد؛ و تشخیص مصادیق هم موکول به نظر خود مکلف است.

موسیقی لهوی

س ۴۵. منظور از موسیقی لهوی چیست؟ و راه تشخیص موسیقی لهوی از غیر آن چیست؟

ج. موسیقی لهوی مصلّ عن سبیل الله آن است که به سبب ویژگی هایی که دارد انسان را از خداوند متعال و فضائل اخلاقی دور نموده و به سمت بی بندوباری و گناه سوق دهد؛ و مرجع

تشخیص موضوع، عرف است.

عوامل حرمت موسیقی

س ۴۶. آیا شخصیت نوازنده و محل نواختن و یا غرض و هدف از آن در حکم موسیقی تأثیر دارد؟

ج. موسیقی حرام، موسیقی لهوی مصلّ عن سبیل الله و مناسب با مجالس لهو و گناه است؛ و گاهی شخصیت نوازنده یا کلام همراه آهنگ یا مکان و یا سایر شرایط در این که موسیقی تحت عنوان موسیقی لهوی مصلّ عن سبیل الله و حرام و یا عنوان حرام دیگر قرار بگیرد، مؤثر است، مانند این که بر اثر آن امور، منجر به ترتب فساد شود.

ملاک حرمت موسیقی

س ۴۷. آیا معیار حرمت موسیقی، فقط لهوی بودن آن است، یا این که میزان تحریک و تهییج آن هم تأثیر دارد؟ و اگر باعث حزن و گریه می شنونده شود، چه حکمی دارد؟ خواندن و شنیدن غزلهایی که به صورت سه ضرب و همراه با موسیقی خوانده می شوند، چه حکمی دارد؟

ج. ملاک آن ملاحظه کیفیت نواختن موسیقی با در نظر گرفتن همه خصوصیات و ویژگی های آن است، و این که از نوع موسیقی لهوی مصلّ عن سبیل الله و مناسب با مجالس لهو و گناه باشد، هر موسیقی که به حسب طبیعت خود از نوع موسیقی لهوی باشد، حرام است، اعم از این که مهیج باشد یا خیر، و موجب ایجاد حزن و اندوه و حالات دیگر در شنونده بشود یا خیر، و هرگاه غزل هایی که همراه با موسیقی خوانده می شوند به صورت غنا و آواز لهوی مناسب مجالس لهو و لعب در آیند، خواندن و شنیدن آن ها حرام است.

زدن بر ظروف

س ۴۸. آیا زدن بر ظرف ها و سایر وسایلی که جزء آلات موسیقی نیستند، در عروسی ها توسط زنان جایز است؟ اگر صدا به بیرون از مجلس برسد و مردان آن را بشنوند چه حکمی دارد؟

ج. جواز این عمل بستگی به کیفیت نواختن دارد. اگر به شیوه متداول در عروسی های سنتی باشد، و لهو محسوب نشود، و فساد هم بر آن مترتب نگردد، اشکال ندارد.

دف زدن

س ۴۹. دف زدن توسط زنان در عروسی ها چه حکمی دارد؟

ج. استفاده از آلات موسیقی برای نواختن موسیقی لهوی مصلّ عن سبیل الله جایز نیست.

فتوای حرمت موسیقی

س ۵۰. بعضی از جوانان که تازه به سن بلوغ رسیده اند از مراجعی تقلید می کنند که فتوا به حرمت موسیقی به طور مطلق داده اند، هرچند از رادیو و تلویزیون دولت اسلامی پخش شود، حکم این مسأله چیست؟ و آیا اگر ولیّ فقیه گوش دادن به موسیقی حلال را اجازه داده باشد، آیا تجویز او به خاطر احکام حکومتی برای جواز آن کافی است، یا این که آنان باید به فتوای مرجع تقلید خود عمل کنند؟

ج. فتوا به جواز یا عدم جواز گوش دادن به موسیقی از احکام حکومتی نیست، بلکه حکم شرعی فقهی است، و بر هر مکلفی واجب است در اعمالش به فتوای مرجع تقلید خود مراجعه کند. ولی موسیقی اگر مناسب با مجالس لهو و گناه نباشد و مفسده ای هم بر آن مترتب نگردد، دلیلی بر حرمت آن وجود ندارد.

موسیقی و غنا

س ۵۱. مقصود از موسیقی و غنا چیست؟

ج. غنا یعنی ترجیع صدا به نحوی که مناسب با مجالس لهو باشد که از گناهان بوده و بر خواننده و شنونده حرام است. ولی موسیقی، نواختن آلات آن است که اگر به نحو معمول در مجالس لهو و گناه باشد، هم بر نوازنده و هم بر شنونده حرام است. و اگر به آن نحو نباشد، فی نفسه جایز است؛ و اشکال ندارد.

استماع موسیقی

س ۵۲. من در مکانی کار می کنم که صاحب آن همیشه به نوارهای غنا گوش می دهد، و من هم مجبور به شنیدن آن هستم، آیا این کار برای من جایز است یا خیر؟

ج. اگر نوارها در بردارنده غنا یا موسیقی لهوی مناسب با مجالس لهو و معصیت باشند، گوش دادن آن جایز نیست. ولی اگر مجبور به حضور در آن مکان هستید، رفتن به آن جا و کارکردن در آن برای شما اشکال ندارد؛ ولی واجب است به غنا گوش ندهید، هرچند به گوش شما بخورد، و آن را بشنوید.

موسیقی رادیو و تلویزیون

س ۵۳. موسیقی که از رادیو و تلویزیون جمهوری اسلامی پخش می شود، چه حکمی دارد؟ آیا این گفته که حضرت امام (قدس سرّه) موسیقی را به طور مطلق حلال اعلام کرده اند، صحیح است؟

ج. نسبت حلال دانستن موسیقی به طور مطلق به راحل عظیم الشان حضرت امام خمینی (قدس سره) کذب و افتراء است. امام (قدس سره) معتقد به حرمت موسیقی مناسب با مجالس معصیت بودند، و نظر ما هم همین است، ولی اختلاف در دیدگاه ها از تشخیص موضوع نشأت می گیرد، زیرا تشخیص موضوع موکول به نظر خود مکلف است. گاهی نظر نوازنده با نظر شنونده تفاوت پیدا می کند، که در این صورت موسیقی که به تشخیص مکلف لهو و مناسب با مجالس گناه است، بر او گوش دادن به آن حرام می باشد ؛ و اما صداهای مشکوک محکوم به حلیت هستند، و پخش از رادیو و تلویزیون به تنهایی دلیل شرعی بر مباح و حلال بودن آن ها محسوب نمی شود.

موسیقی رادیو و تلویزیون

س ۵۴. گاهی از رادیو و تلویزیون آهنگ هایی پخش می شود که به نظر من مناسب با مجالس لهو و فسق هستند، آیا بر من واجب است که از گوش دادن به آن ها خودداری نموده و دیگران را هم از آن منع کنم؟

ج. اگر آن ها را از نوع موسیقی لهوی مصلّ عن سبیل اللّٰه و مناسب با مجالس لهو می دانید، جایز نیست به آن ها گوش دهید، ولی نهی دیگران از باب نهی از منکر منوط به این است که احراز نمایید، که آنان هم آهنگ های مزبور را از نوع موسیقی حرام می دانند.

توزیع موسیقی

س ۵۵. گوش دادن و توزیع غنا و موسیقی لهوی که محصول کشورهای غربی است، چه حکمی دارد؟

ج. در عدم جواز گوش دادن به موسیقی لهوی مناسب با مجالس لهو و باطل، فرقی بین زبان ها و کشورهای محل تولید وجود ندارد. بنا بر این خرید و فروش و گوش دادن و توزیع این نوارها در صورتی که محتوی غنا یا موسیقی لهوی حرام باشند جایز نیست.

غنای زن و مرد

س ۵۶. خواندن به صورت غنا توسط هر یک از مرد یا زن چه از طریق نوار کاست باشد و یا از طریق رادیو و چه همراه موسیقی باشد و یا نباشد، چه حکمی دارد؟

ج. غنا حرام است، و خواندن به صورت غنا و گوش دادن به آن جایز نیست، اعم از این که توسط مرد باشد یا زن، و به طور مستقیم باشد یا از طریق نوار، و همراه با نواختن آلات لهو باشد یا نه.

موسیقی حلال در مسجد

س ۵۷. نواختن موسیقی به منظور اهداف و اغراض عقلایی و حلال در مکان مقدّسی مانند مسجد چه حکمی دارد؟

ج. نواختن موسیقی لهوی مصلّ عن سبیل الله و مناسب با مجالس لهو و گناه به طور مطلق جایز نیست، حتی اگر در غیر مسجد و برای غرض عقلایی حلالی باشد، ولی اجرای سرودهای انقلابی و مانند آن همراه با نغمه های موسیقی در مکان مقدس و در مناسبت هایی که آن را اقتضا می کند، اشکال ندارد، مشروط بر این که با احترام آن مکان منافات نداشته باشد؛ و در مکان هایی مثل مسجد برای نمازگزاران مزاحمت ایجاد نکند.

تعلیم و تشویق موسیقی

س ۵۸. آیا آموختن موسیقی به خصوص سنتور جایز است؟ ترغیب و تشویق دیگران به آن چه حکمی دارد؟

ج. به کارگیری آلات موسیقی برای نواختن موسیقی غیرلهوی، اگر برای اجرای سرودهای انقلابی یا دینی و یا برای اجرای برنامه های فرهنگی مفید و برنامه های دیگر با غرض عقلایی مباح باشد، اشکال ندارد، به شرط این که مستلزم مفاسد دیگری نباشد؛ و همچنین آموختن و یاد دادن نوازندگی برای امر فوق فی نفسه اشکال ندارد. ولی ترویج موسیقی با اهداف عالی نظام مقدس اسلامی سازگار نیست.

صدای زن

س ۵۹. گوش دادن به صدای زن هنگامی که شعر و غیر آن را به صورت دکلمه می خواند اعم از این که شنونده، جوان باشد یا خیر، مذکر باشد یا مؤنث، چه حکمی دارد؟ و اگر آن زن از محارم باشد، حکم آن چیست؟

ج. اگر صدای زن به صورت غنا نباشد و گوش دادن به صدای او هم به قصد لذت و ریه نباشد و مفسده ای هم بر آن مترتب نگردد، اشکال ندارد؛ و فرقی بین موارد فوق نیست.

موسیقی سنتی

س ۶۰. آیا موسیقی سنتی که میراث ملی ایران می باشد، حرام است یا خیر؟

ج. چیزی که از نظر عرف، موسیقی لهوی مناسب با مجالس لهو و معصیت محسوب شود، به طور مطلق حرام است؛ و در این مورد فرقی بین موسیقی ایرانی و غیر ایرانی و موسیقی سنتی و غیر آن نیست.

موسیقی عربی

س ۶۱. گاهی از رادیوهای عربی بعضی از آهنگ های موسیقی پخش می شود، آیا گوش دادن به آن ها به خاطر علاقه به شنیدن زبان عربی جایز است؟

ج. گوش دادن به موسیقی لهوی متناسب با مجالس لهو و معصیت به طور مطلق حرام است ؛ و علاقه به شنیدن زبان عربی، مجوز شرعی برای آن محسوب نمی شود.

آواز بدون موسیقی

س ۶۲. آیا تکرار اشعاری که به صورت آواز و بدون موسیقی خوانده می شوند، جایز است؟

ج. غنا حرام است، هرچند همراه بانواختن آلات موسیقی نباشد ؛ و منظور از غنا، ترجیع صدا به نحوی است که مناسب با مجالس لهو مضلّ عن سبیل اللّٰه و فسق باشد، ولی صرف تکرار شعر اشکال ندارد.

خرید و فروش آلات موسیقی

س ۶۳. خرید و فروش آلات موسیقی چه حکمی دارد؟ و حدود استفاده از آن ها کدام است؟

ج. خرید و فروش آلات مشترک برای نواختن موسیقی غیر لهوی اشکال ندارد.

غنا در قرائت قرآن و دعا و اذان

س ۶۴. آیا غنا در مثل قرآن و دعا و اذان جایز است؟

ج. غنا صوتی است که با ترجیع همراه بوده و مناسب با مجالس لهو و گناه باشد، که به طور مطلق حرام است، حتی اگر در دعا و قرآن و اذان و مرثیه و غیره باشد.

موسیقی درمانی

س ۶۵. امروزه موسیقی برای معالجه بعضی از بیماری های روانی مانند افسردگی، اضطراب، مشکلات جنسی و سرد مزاجی زنان به کار می رود، حکم آن چیست؟

ج. اگر احراز شود که نظر پزشک متخصص و امین این است که معالجه متوقف بر استفاده از موسیقی است، به کارگیری آن به مقداری که معالجه بیمار اقتضا می کند، اشکال ندارد.

استماع غنا

س ۶۶. گوش دادن به غنا اگر باعث تمایل بیشتر انسان به همسرش شود، چه حکمی دارد؟

ج. مجرد افزایش تمایل به همسر مجوز شرعی برای گوش دادن به غنا محسوب نمی شود.

نوازندگی زنان

س ۶۷. اجرای کنسرت توسط زن برای زنان با علم به این که گروه نوازندگان نیز زن هستند، چه حکمی دارد؟

ج. اگر اجرای کنسرت به صورت ترجیع لهوی (غنا) باشد، و یا موسیقی که نواخته می شود از نوع لهوی مصلّ عن سبیل الله و مناسب مجالس گناه باشد حرام است.

پرهیز از غنا و موسیقی حرام

س ۶۸. اگر معیار حرمت موسیقی، لهو بودن و مناسبت آن با مجالس لهو و گناه است، پس آوازاها و سرودهایی که باعث ایجاد طرب در بعضی از مردم حتی کودک غیر ممیّز می شوند، چه حکمی دارند؟ و آیا گوش دادن به نوارهای مبتدلی که در آن ها زنان به صورت غنا می خوانند، ولی طرب آور نیستند جایز است؟ همچنین مسافرینی که سوار اتوبوس های عمومی که غالباً از این نوارها استفاده می کنند می شوند، چه تکلیفی دارند؟

ج. چنانچه موسیقی یا آوازی که با ترجیع همراه است از لحاظ کیفیت یا مضمون یا حالت خاص شخص نوازنده یا خواننده در خلال نواختن یا خواندن از نوع غنا یا موسیقی لهوی مناسب با مجالس لهو و معصیت باشد، گوش کردن به آن حرام است، حتی برای کسی که او را تحریک نکند؛ و اگر در اتوبوس ها و ماشین های دیگر نوار غنا یا موسیقی لهوی پخش شود، مسافرین باید از گوش دادن به آن خودداری نموده و نهی از منکر کنند.

غناي زن و مرد

س ۶۹. آیا جایز است مردی غنای زن اجنبیه را به قصد لذت بردن از حلال خود گوش کند؟ آیا غنای زن برای شوهر و برعکس جایز است؟ و آیا این گفته صحیح است که شارع مقدس غنا را به علت ملازمت آن با مجالس لهو و لعب و عدم انفکاک از آن دو حرام کرده، و تحریم غنا ناشی از تحریم آن مجالس است؟

ج. گوش دادن به غنا که عبارت است از ترجیع صدا به نحوی که مصلّ عن سبیل الله و مناسب با مجالس لهو و گناه باشد، مطلقاً حرام است، حتی غنای زن برای شوهرش و بالعکس و قصد لذت بردن از همسر، استماع غنا را مباح نمی کند؛ و حرمت غنا و مانند آن، با تعبد به شرع ثابت شده و

از احکام ثابت فقه شیعه محسوب می شود، و دائر مدار ملاکات فرضی و آثار روانی و اجتماعی نمی باشد، بلکه تا زمانی که این عنوان حرام بر آن صدق کند، حکم آن حرمت و وجوب اجتناب به طور مطلق است.

آموزش موسیقی برای دانشجویان

س ۷۰. دانشجویان دانشکده علوم تربیتی باید در مرحله دروس اختصاصی در درس سرودها و آوازهای انقلابی شرکت کنند، زیرا در آن جا قطعه های موسیقی را آموخته و به طور اجمالی با آن ها آشنا می شوند. وسیله اصلی فراگیری این درس ارگ است، آموختن این درس که جزء واحدهای اجباری است چه حکمی دارد؟ خرید و استفاده از وسیله مذکور برای ما چه حکمی دارد؟ و به خصوص خواهران نسبت به اجرای تمرین در برابر مردها چه وظیفه ای دارند؟

ج. استفاده از آلات موسیقی فی نفسه برای اجرای سرودهای انقلابی و برنامه های دینی و فعالیت های فرهنگی و تربیتی مفید، اشکال ندارد. و خرید و فروش آلات نوازندگی و یاد دادن و فراگیری آن برای استفاده در امور مذکور اشکال ندارد. و خواهران می توانند با رعایت حجاب واجب و ضوابط شرعی در کلاس درس حاضر شوند.

ترانه های انقلابی

س ۷۱. بعضی از ترانه ها در ظاهر انقلابی هستند، و عرف هم آن ها را انقلابی می داند، ولی نمی دانیم که آیا خواننده، قصد خواندن یک ترانه انقلابی را داشته یا یک ترانه طرب آور و لهو را، با توجه به این که خواننده مسلمان نیست، ولی ترانه های او ملی و متضمن جملاتی برضد اشغال و همچنین تحریک مردم به مقاومت است، گوش دادن به این ترانه ها چه حکمی دارد؟

ج. اگر کیفیت آن ها از نظر شنونده عرفاً، لهوی مصلّ عن سبیل الله نباشد، گوش دادن به آن ها اشکال ندارد؛ و قصد و نیت خواننده و مضمون چیزی که می خواند در این باره تأثیری ندارد.

موسیقی در باشگاه ورزشی

س ۷۲. جوانی به عنوان مربی و داور بین المللی بعضی از ورزش ها به کار اشتغال دارد. شغل او اقتضا می کند که به بعضی از باشگاه هایی وارد شود، که غنا و موسیقی حرام در آن ها پخش می شود، با توجه به این که این کار مقداری از هزینه های زندگی او را تأمین می کند، و فرصت های شغلی هم در محل زندگی او کم است، آیا این کار برای او جایز است؟

ج. این شغل برای او اشکال ندارد، هرچند گوش دادن به غنا و موسیقی لهوی برای او حرام است، اما در موارد اضطراری جایز است داخل مجلس غنا و موسیقی حرام شود، ولی باید از گوش دادن به آن اجتناب کند، و آن چه که بدون اختیار به گوش او می خورد، اشکال ندارد.

گوش دادن یا شنیدن

س ۷۳. آیا فقط گوش دادن به موسیقی، حرام است؛ یا این که شنیدن آن هم حرام است؟

ج. شنیدن غنا یا موسیقی لهوی حکم گوش دادن را ندارد، مگر در بعضی از موارد که شنیدن از نظر عرف گوش دادن محسوب می شود.

موسیقی همراه قرائت قرآن

س ۷۴. آیا نواختن موسیقی همراه قرائت قرآن با غیر از آلاتی که استفاده از آن ها در مجالس لهو و لعب معمول است، جایز است؟

ج. تلاوت قرآن کریم با صدای زیبا و صوت مناسب با شأن قرآن کریم اشکال ندارد، بلکه امر راجحی است، مشروط براین که به حدّ غنای حرام نرسد، ولی نواختن موسیقی با آن، وجه شرعی ندارد.

طبل زدن در میلاد

س ۷۵. طبل زدن در جشن های میلاد و غیر آن چه حکمی دارد؟

ج. استفاده از آلات نوازندگی و موسیقی به نحو لهوی و مناسب با مجالس لهو و گناه به طور مطلق حرام است.

آلات موسیقی برای دانش آموزان

س ۷۶. آلات موسیقی که دانش آموزان مدارس عضو گروه های سرود آموزش و پرورش از آن ها استفاده می کنند، چه حکمی دارند؟

ج. آن دسته از آلات موسیقی که در نظر عرف از آلات مشترک قابل استفاده برای کارهای حلال محسوب می شوند، جایز است، به طور غیر لهوی برای مقاصد حلال به کار گرفته شوند؛ ولی آلاتی که عرفاً از آلات مخصوص لهو محسوب می شوند جایز نیست مورد استفاده قرار گیرند.

ساخت آلات موسیقی و آموزش آن

س ۷۷. آیا ساخت سنتور که از آلات موسیقی محسوب می شود، و کسب درآمد با آن به عنوان شغل جایز است؟ آیا بهره گیری از اموال و کمک به ساخت سنتور به منظور توسعه و تکمیل صنعت سنتورسازی و تشویق نوازندگان به نواختن آن جایز است؟ و آیا آموزش موسیقی سنتی ایرانی به قصد نشر و احیای موسیقی اصیل جایز است؟

ج. استفاده از آلات نوازندگی موسیقی برای اجرای سرودهای ملی یا انقلابی یا هر امر حلال و مفیدی تا زمانی که به حد لهو مضرّ عن سبیل الله و مناسب با مجالس معصیت نرسیده است،

اشکال ندارد.

همچنین موسیقی و تعلیم و یادگرفتن و ساختن آلات آن برای اهداف مذکور فی نفسه اشکال ندارد.

آلات لهو

س ۷۸. چه آلاتی لهو محسوب می شوند، و استفاده از آن ها به هیچ وجه جایز نیست؟

ج. آلاتی که نوعاً در لهو و لعب به کار می روند، و منفعت حلالی در بر ندارند.

أجرت تکثیر نوارهای موسیقی

س ۷۹. آیا گرفتن اجرت برای تکثیر نوارهای صوتی که محتوی امور حرامی هستند، جایز است؟

ج. هر نوار صوتی که گوش دادن به آن حرام است، تکثیر و گرفتن اجرت برای آن هم جایز نیست.

حضور در مجالس غنا و موسیقی

س ۸۰. آیا حضور در مجالس و محافلی که در آن ها به نوارهای مبتذل غنا گوش داده می شود جایز است؟ در صورتی که در غنا بودن آن شک داشته باشد، با توجه به این که نمی تواند از پخش نوار جلوگیری کند، حکم چیست؟

ج. حضور در مجلس غنا و موسیقی لهوی مناسب با مجالس لهو و گناه در صورتی که منجر به گوش دادن یا تأیید آن شود جایز نیست، ولی در صورت شک در موضوع، حضور در آن مجلس و گوش دادن به آن فی نفسه اشکال ندارد.

حضور در مجالس غنا و موسیقی

س ۸۱. حضور در جشن هایی که موسیقی در آن ها نواخته می شود، و افراد مبادرت به رقص می کنند، برای فیلم برداری چه حکمی دارد؟ و آیا استفاده از موسیقی در فیلمها جایز است؟

ج. حضور در جشن های شادی و فیلم برداری مردان از مجالس مردان و زنان از مجالس زنان در صورتی که مستلزم گوش دادن به غنا یا موسیقی حرام و یا ارتکاب هر عمل حرام دیگری نباشد، اشکال ندارد. و همچنین به کارگیری موسیقی لهوی که مناسب با مجالس لهو و گناه باشد، در فیلم ها نیز حرام است.

شرایط وجوب امر به معروف و نهی از منکر

س ۸۲. بعضی از رانندگان از نوارهای موسیقی غنا و حرام استفاده می کنند، و علی رغم نصیحت ها و راهنمایی ها آن را خاموش نمی کنند، خواهشمندیم نحوه برخورد مناسب با این موارد و این افراد را بیان فرمایید، آیا برخورد شدید با آنان جایز است یا خیر؟

ج. با تحقق شرایط نهی از منکر، بر شما بیشتر از نهی زبانی از منکر واجب نیست، و در صورتی که مؤثر واقع نشود، واجب است که از گوش دادن به غنا و موسیقی حرام اجتناب کنید، و اگر به طور غیر ارادی صدای موسیقی حرام و غنا به گوش شما برسد، چیزی بر شما نیست.

شرایط امر به معروف و نهی از منکر

س ۸۳. من در یکی از بیمارستان‌ها به کار مقدس پرستاری مشغولم، گاهی در بعضی از قسمت‌های محل کارم ملاحظه می‌کنم که تعدادی از بیماران به نوارهای موسیقی مبتذل و حرام گوش می‌دهند، من آنان را نصیحت می‌کنم که این کار را نکنند، و بعد از نصیحت مجدد آنان، چنانچه بی اثر باشد، نوار را از ضبط صوت بیرون آورده و پس از پاک کردن، آن را به آنان بر می‌گردانم، آیا این گونه برخورد جایز است یا خیر؟

ج. محو محتویات باطل برای جلوگیری از استفاده حرام از نوار، جایز است، ولی این کار منوط به اجازه مالک یا حاکم شرع است.

شرایط امر به معروف و نهی از منکر

س ۸۴. از بعضی از منازل صدای موسیقی شنیده می‌شود که معلوم نیست جایز است یا خیر، و گاهی صدای آن بلند است به طوری که باعث اذیت و آزار مؤمنین می‌شود، وظیفه ما در برابر آن چیست؟

ج. تعرض به داخل خانه‌های مردم جایز نیست، و امر به معروف و نهی از منکر متوقف بر تشخیص موضوع و تحقق شرایط آن است.

نماز خواندن در محل پخش موسیقی

س ۸۵. آیا نماز خواندن در مکانی که موسیقی حرام پخش می‌شود، صحیح است یا خیر؟

ج. اگر نماز خواندن در آن محل مستلزم گوش دادن به موسیقی حرام باشد، توقف در آن جا جایز نیست، ولی نماز محکوم به صحت است، و با فرض این که موسیقی باعث عدم توجه و تمرکز حواس می‌شود، نماز خواندن در آن مکان مکروه است.

استفاده از آلات موسیقی در عزاداری‌ها

س ۸۶. استفاده از آلات موسیقی مانند ارگ (از آلات موسیقی و شبیه پیانو است) و سنج و غیر آن‌ها در مراسم عزاداری چه حکمی دارد؟

ج. استفاده از آلات موسیقی، مناسب با عزاداری سالار شهیدان نیست، و شایسته است مراسم عزاداری به همان صورت متعارفی که از قدیم متداول بوده برگزار شود.

مداحی زن

س ۸۷. آیا خواندن زن در مجالس عزاداری با علم او به این که مردان نامحرم صدای او را می‌شنوند جایز است؟

ج. اگر خوف مفسده باشد، باید از آن اجتناب شود.

موسیقی در مسجد

س ۸۸. آیا پخش موسیقی شاد از مسجد به مناسبت جشن میلاد ائمه معصومین (علیهم السلام) شرعاً اشکال دارد؟

ج. واضح است که مسجد جایگاه شرعی خاصی دارد، لذا اگر پخش موسیقی در آن منافعی با حرمت مسجد باشد، حرام است، حتی اگر موسیقی غیر لهوی باشد.

تحقیق راجع به موسیقی درمانی در غرب

س ۸۹. مباحث من راجع به تحقیقاتی است که در محافل علمی غرب راجع به تسکین درد از طریق معالجه با موسیقی، معالجه با لمس، معالجه با رقص، معالجه با دارو، و معالجه از طریق الکتریسیته مطرح است، و مباحث آنان در این زمینه نتیجه هم داده است، آیا شرعاً مبادرت به این تحقیقات جایز است؟

ج. تحقیق راجع به امور مذکور و آزمایش مقدار تأثیر آن‌ها در درمان بیماری‌ها شرعاً اشکال ندارد، به شرطی که مستلزم ارتکاب اعمالی که شرعاً حرام هستند نباشد.

معیار در حرمت موسیقی

س ۹۰. حرمت استماع موسیقی مبنی بر محتوی آن، آهنگ و یا هر دو می باشد؟

ج. موسیقی لهوی که متناسب با مجالس عیش و نوش باشد جایز نیست و محتوی هم اگر شهوت انگیز یا موجب مفسده باشد، حرام است.

استفاده از آلات موسیقی

س ۹۱. حکم استفاده از آلات موسیقی چیست؟

ج. استفاده از ابزار موسیقی برای نواختن موسیقی حرام جایز نیست.

استفاده از تنبک، دایره، قابلمه، طشت در مجالس عروسی

س ۹۲. حکم استفاده از تنبک، دایره، قابلمه و یا طشت در مجالس عروسی یا شادی چیست؟

ج. استفاده از آلات مختص، حرام است مطلقاً؛ و استفاده از آلات مشترکه، نیز جایز نمی باشد.

حکم موسیقی مشکوک

س ۹۳. حکم موسیقی مشکوک چیست؟

ج. با فرض شک محکوم به حلیت است.

آهنگ های صدا و سیما

س ۹۴. موسیقی و آهنگ های صدا و سیما جمهوری اسلامی چه حکمی دارد؟ آیا می توان گفت همه ی آن ها به علت حضور نمایندگان ولیّ فقیه جایز است؟

ج. مجرد پخش از صدا و سیما، دلیل بر حلیّت آن نیست.

استماع ترانه

س ۹۵. استماع نوارهای مبتذل و مطرب چه حکمی دارد؟

ج. گوش دادن به نوار خوانندگی یا نوازندگی لهوی که مخصوص مجالس لهو و لعب است جایز نیست.

استماع موسیقی در اماکن عمومی

س ۹۶.

الف) شنیدن آهنگ های مبتذل و مطرب در ماشین های مسافری (برای مسافرین) چه حکمی دارد؟
ب) وظیفه ی شخص نسبت به نهی از منکر چیست؟

ج.

الف و ب) اگر از نوع غنا یا موسیقی لهوی که متناسب با مجالس عیش و نوش و خوشگذرانی باشد و پخش شود، مسافرین باید از گوش دادن به آن خودداری نموده، و نهی از منکر کنند، حتی برای کسی که او را به طرب نیندازد، و تحریک نکند.

تعلیم و تعلّم موسیقی

س ۹۷. یاد دادن و یاد گرفتن موسیقی چه حکمی دارد؟

ج. یاد دادن و یاد گرفتن موسیقی لهوی متناسب با مجالس عیش و نوش و خوشگذرانی جائز نیست.

حکم ساختن آلات موسیقی

س ۹۸. ساختن آلات موسیقی چه حکمی دارد؟

ج. ساختن آلات مذکور برای هر امر حلال و مفیدی تا زمانی که به حدّ مناسب با مجالس معصیت نرسیده، فی نفسه اشکال ندارد.

کسب درآمد از راه خرید و فروش آلات موسیقی

س ۹۹. کسب درآمد از راه خرید و فروش آلات موسیقی چه حکمی دارد؟

ج. خرید و فروش آلات موسیقی (نوازندگی) اگر برای امر حلال و مفیدی باشد، فی نفسه اشکال ندارد.

کسب درآمد از راه نواختن موسیقی

س۱۰۰. پولی که از راه برگزاری مجالس برای نواختن موسیقی پرداخت می شود، چه حکمی دارد؟

ج. هر موسیقی که گوش دادن به آن حرام باشد، گرفتن اجرت برای آن هم جایز نیست.

خرید و فروش آلات موسیقی

س۱۰۱. خرید و فروش آلات موسیقی چه حکمی دارد؟

ج. خرید و فروش آلات مشترک برای نواختن موسیقی غیرلهوی اشکال ندارد.

ورزش با موزیک

س۱۰۲. ورزش صبحگاهی با موزیکهایی که در باشگاهها و یا تلویزیون پخش می شود، چه حکمی دارد؟

ج. ورزش اشکال ندارد ؛ ولی اگر نوازندگی از نوع لهوی متناسب با مجالس معصیت باشد، گوش دادن به آن جایز نیست.

پخش موسیقی در مسجد

س۱۰۳. آیا در مناسبت های ملی مثل دهه فجر، می توان در داخل مسجد آهنگ های حماسی را پخش و اجرا کرد؟

ج. واضح است که مسجد جایگاه شرعی خاصی دارد، لذا اگر پخش موسیقی در آن منافی با حرمت مسجد باشد، حرام است، حتی اگر موسیقی غیر لهوی باشد.

موسیقی

س۱۰۴. آیا گوش دادن آهنگ های غمگین در ایام دهه فاطمیه گناه دارد؟

ج. در هر صورت باید شأن و حرمت ایام عزای اهل بیت (علیهم السلام) مراعات شود.

غنا

س۱۰۵. غنا چیست؟ آیا غنا فقط شامل صدای انسان است، یا این که شامل صداهای حاصل از آلات موسیقی هم می شود؟

ج. غنا عبارت است از صدای انسان در صورتی که با ترجیع همراه بوده و مناسب مجالس لهو و گناه باشد، که خواندن به این صورت و گوش دادن به آن حرام است.

استماع غنا

س ۱۰۶. آیا گوش دادن به غنا در خانه جایز است؟ اگر در فردی تأثیر نداشته باشد چه حکمی دارد؟

ج. گوش دادن به غنا به طور مطلق حرام است، چه در خانه به تنهایی شنیده شود، و یا در حضور دیگران؛ و چه در او تأثیر بگذارد یا خیر.

آوازه خوانی بدون استفاده از آلات لهو

س ۱۰۷. آوازه خوانی زنان در مجالس مولودی، جشن و شادی، عقد و عروسی، در صورتی که نامحرم صدای زن را نشنود، و آلات لهو هم استعمال نشود، در موارد ذیل چه حکمی دارد؟

الف) به صورت تک خوانی و جمع خوانی

ب) خواندن متن برخی ترانه ها بدون موسیقی

ج. الف و ب) اگر آوازه خوانی به نحو لهوی مصلّ عن سبیل الله باشد، اشکال دارد؛ و فرقی بین عروسی و غیر آن نیست.

تک خوانی زن

س ۱۰۸. حکم تک خوانی بانوان اعمّ از صوت قرآن و سرود، در معرض نامحرم چیست؟

ج. اگر موجب ریبه و فساد است، و جلب توجه نامحرم می کند، جایز نیست.

جمع خوانی خانم ها در مقابل آقایان

س ۱۰۹. آیا سرودهایی که به وسیله خانم ها در حضور آقایان اجرا می شود، شرعاً جایز است؟

ج. اگر صدای زنان به صورت غنا باشد، و یا مفسده ای بر آن مترتب گردد، جایز نیست.

استماع صوت قرآن از خواننده ی ترانه های مبتذل

س ۱۱۰. اگر خواننده های ترانه های مبتذل، قرآن را با صوت بخوانند یا در مدح ائمه (علیهم السلام) خوانندگی کنند، آیا شنیدن صدای آنها محلّ اشکال است؟

ج. اشکال ندارد.

خواندن و سرودن شعر

س ۱۱۱. خواندن و سرودن شعر در مدح ائمه (علیهم السلام) مسائل اخلاقی یا وصف طبیعت و... چه حکمی دارد؟ (در فرض جواز، آیا کراهتی بر آن مترتب است یا خیر؟)

ج. جایز است، و کراهت آن ثابت نیست.

خواندن و سرودن شعر مبتذل

س ۱۱۲.

الف) خواندن و سرودن شعر پیرامون مطالب مبتذل بدون استفاده از آلات لهو و لعب، چه حکمی دارد؟

ب) مطالعه اشعار فوق یا زمزمه کردن آنها چطور؟

ج. الف و ب) ترویج ابتذال جایز نیست.

استماع هلله زنان

س ۱۱۳. اگر نامحرم صدای هلله ی زنان را در مولودی بشنود، چه حکمی دارد؟

ج. اگر موجب ریبه یا مفسده ای نباشد، اشکال ندارد.